

ὀβολός 10

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Πρακτικά συνεδρίου της ΣΤ' Επιστημονικής Συνάντησης
των Φίλων του Νομισματικού Μουσείου
Άργος, 26-29 Μαΐου 2011

COINS IN THE PELOPONNESE

Proceedings of the sixth scientific meeting
of the Friends of the Numismatic Museum
Argos, May 26-29, 2011

LA MONNAIE DANS LE PÉLOPONNÈSE

Actes de la sixième rencontre scientifique
des Amis du Musée numismatique
Argos, 26-29 mai 2011

Τόμος Α' / Volume 1 / Tome I

ΑΡΧΑΙΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ANCIENT TIMES

ANTIQUITÉ

Επιστημονική Επιμέλεια
ΕΥΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Charles DOYEN

Χορηγοί Συνεδρίου (2011)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΥΣ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΙΔΡΥΜΑ PROFESSEUR MARCEL HOC (LOUVAIN-LA-NEUVE)

Με τη συνεργασία των

Νομισματικού Μουσείου,

Δ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων,

25^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων,

Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Πελοποννησιακών Σπουδών

Χορηγοί Έκδοσης

Φίλοι του Νομισματικού Μουσείου

Ίδρυμα Professeur Marcel Hoc (Louvain-la-Neuve)

Συντονισμός Έκδοσης:

Patrick Marchetti

Ιωάννα Κολτσίδα-Μακρή

Εκδοτική Επιμέλεια:

Εύα Αποστόλου

Charles Doyen

ÉCOLE FRANÇAISE D'ATHÈNES

Directeur des publications: Alexandre FARNoux

Responsable des publications: Géraldine HUE, puis Bertrand GRANDSAGNE

Révision des textes: Marina DELAKI, Katie LOW, Jacky KOZŁOWSKI-FOURNIER

Conception graphique, intérieur et couverture: EFA, Guillaume FUCHS

Préresse: Éditions Fedora (Talence)

Impression: Corlet Imprimeur (Condé-sur-Noireau)

ὀβολός 10

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ Νομισματοκοπεία, Εικονογραφία, Κυκλοφορία, Ιστορία Από την Αρχαιότητα έως και τη Νεότερη Εποχή

Πρακτικά συνεδρίου της ΣΤ' Επιστημονικής Συνάντησης
αφιερωμένης στη μνήμη του Tony Hackens
Άργος, 26-29 Μαΐου 2011

COINS IN THE PELOPONNESE
Mints, Iconography, Circulation, History
From Antiquity to Modern Times

Proceedings of the sixth scientific meeting
in the memory of Tony Hackens
Argos, May 26-29, 2011

LA MONNAIE DANS LE PÉLOPONNÈSE
Production, iconographie, circulation, histoire
De l'Antiquité à l'époque moderne

Actes de la sixième rencontre scientifique
dédiée à la mémoire de Tony Hackens
Argos, 26-29 mai 2011

Τόμος Α' / Volume 1 / Tome I

ΑΡΧΑΙΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
ANCIENT TIMES
ANTIQUITÉ

Επιστημονική Επιμέλεια
Εύα Αποστόλου
Charles Doyen

ΑΘΗΝΑ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / TABLE OF CONTENTS / TABLE DES MATIÈRES

14	Συντομογραφίες / Abbreviations / Abréviations
19	Μάντω ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, Πρόλογος
21	Ηώς ΤΣΟΥΡΤΗ, Μάντω Οικονομίδου (1927-2015): Νεκρολογία
23	François DE CALLATAÏ, Tony Hackens et l'humanisme scientifique : Argos et la circulation monétaire dans le Péloponnèse
33	Αλίκη ΜΟΥΣΤΑΚΑ, «Το Πελοποννησίαν νόμισμα»: Παρατηρήσεις στη νομισματική παραγωγή της Πελοποννήσου κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο
43	Patrick MARCHETTI, La monnaie dans le Péloponnèse de 336 à 146 av. J.-C.
59	Ιωάννης ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ, Νομισματική παραγωγή και κυκλοφορία στην Πελοπόννησο των ρωμαϊκών χρόνων
73	Véronique VAN DRIESSCHE, À propos du système monétaire éginétique : Mise en perspective des systèmes monétaires grecs
85	Christophe FLAMENT, Les conditions de la production monétaire dans le Péloponnèse durant l'Antiquité : Ateliers civiques ou ateliers « indépendants » ?
97	Αλέξανδρος ΑΝΔΡΕΟΥ, Παναγιώτης ΤΣΑΛΕΚΑΣ, Νόμισμα και αρχαία ελληνικά ιερά στην Πελοπόννησο
109	Χρήστος ΓΚΑΤΣΟΛΗΣ, Το Άργος στη Μακεδονία: Μικρός ταφικός «θησαυρός» από την αρχαία Πύδνα με αργυρά νομίσματα Άργους και χάλκινα Φιλίππου Β΄
119	Σταματούλα ΜΑΚΡΥΠΟΔΗ, Μηνλιά ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΛΗ, «Θησαυρός» πρώιμων ελληνιστικών χρόνων από το Άργος
133	Andrew MEADOWS, The coinage of Arsinoe-Methana
151	Dimitrios A. KOUSOULAS, The coinage of Alea (c. 400-146 BC)
159	Δήμητρα Ι. ΤΣΑΓΚΑΡΗ, Αρκαδικά νομίσματα: Μάρτυρες της τοπικής μυθολογίας
167	Panagiotis GALANIS, Contribution to the typology and iconography of the coins from ancient Arcadian Orchomenos
187	Εύα ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ, Ελληνιστικός θησαυρός από τη Μεσσηνία
205	Μαρία ΣΚΟΡΑΟΥ, Κυκλοφορία πελοποννησιακών κοπών στη δυτική Κρήτη
217	Μανόλης Ι. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ, Από την Πελοπόννησο στην Κρήτη: Νομισματική κυκλοφορία και εικονογραφικές επιρροές
235	Έλενα ΜΠΙΟΝΕΛΟΥ, Ανδρέας ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Η νομισματική κυκλοφορία στην Κεφαλονιά κατά την κλασική και ελληνιστική περίοδο

- 247 Μάντω ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, Συμβολή στη μελέτη της κυκλοφορία των πηγάσων: Ο νομισματικός θησαυρός της Κεφαλληνίας (*IGCH* 140)
- 259 Lilian de Angelo LAKY, The coins of Olympia and the development of Zeus' iconography in Classical Greece
- 269 Hélène NICOLET-PIERRE, La circulation des monnaies d'Égine à l'époque hellénistique et le trésor de Mageira (Élide) 1950
- 289 Franck WOJAN, Les « très grands bronzes » éléens : Réflexions autour d'un module singulier dans le monnayage éléen à l'époque hellénistique
- 297 Καλλιόπη ΠΡΕΚΑ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ, Γιάννης ΣΤΟΓΙΑΣ, Ενδείξεις επαφών μεταξύ Γιτάνων και Πελοποννήσου. Η μαρτυρία των νομισμάτων και των σφραγισμάτων
- 311 Παναγιώτης ΤΣΕΛΕΚΑΣ, Ο θησαυρός Ουγγρί, 1892 (*IGCH* 121): Χρυσά και αργυρά νομίσματα αττικού βάρους στην πρώιμη ελληνιστική Πελοπόννησο
- 325 Mairi ΓΚΙΚΑΚΙ, The unnamed goddess of the Achaian *Koinon*
- 335 Andreas G. VORDOS, Giovanni GORINI, Small bronze hoard of Antigonos Gonatas from Trapeza near Aigion
- 345 Μαρία ΛΑΚΑΚΗ, Ο θησαυρός Δύμη Ι
- 379 Αντωνία ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θησαυρός χάλκινων νομισμάτων από τη Δύμη
- 391 Ευτέρπη ΡΑΛΛΗ, Δύο θησαυροί από την Πελοπόννησο και το θέμα της χρονολόγησης των αργυρών υποδιαίρέσεων
- 399 Χαρίκλεια ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, Σοφία ΖΟΥΜΠΑΚΗ, Οικονομία και νομισματοκοπία των πόλεων της Πελοποννήσου στον 1^ο αι π.Χ.: Ο ρωμαϊκός παράγων
- 411 Pierre ASSENNAKER, La frappe monétaire syllanienne dans le Péloponnèse durant la guerre mithridatique : Retour sur les monnaies « luculliennes »
- 425 Charles DOYEN, De la drachme au denier : Retour sur l'ὀκτώβολος εἰσφορά de Messène
- 445 Σταύρος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Η νομισματοκοπία και ο ευεργετισμός του Ευρυκλή στη Λακωνία
- 459 Θεόδωρος ΚΟΥΡΕΜΠΑΝΑΣ, Η νομισματοκοπία της Πύλου κατά τη ρωμαϊκή αυτοκρατορική περίοδο
- 467 Χριστίνα ΤΣΑΓΚΑΛΙΑ, Εικονιστικοί τύποι του Ερμή στα πελοποννησιακά νομίσματα των αυτοκρατορικών χρόνων: Ο Ερμής με κριό στην αποικιακή νομισματοκοπία της Κορίνθου και των Πατρών
- 479 Maria Daniela TRIFIRÒ, Ο Απόλλων στην Πελοπόννησο: Εικονογραφικά σημειώματα
- 489 Σταυρούλα ΡΟΖΑΚΗ, Αφροδίτη ΜΑΛΤΕΖΟΥ, Αθανάσιος ΘΕΜΟΣ, Ελένη ΖΑΒΒΟΥ, Νομισματικός θησαυρός από ταφικό μνημείο των αρχαίων Ακρειών (Κοκκινιά Γλυκόβρυσης Λακωνίας): Μια πρώτη παρουσίαση

- 503 Μαρία ΤΣΟΥΛΗ, Αριστείδης ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ, Νομισματικός θησαυρός της ύστερης αρχαιότητας από το Καραβοστάσι Οιτύλου Λακωνίας και ο σεισμός της 21^{ης} Ιουλίου 365 μ.Χ.
- 523 Olivier PICARD, Conclusions des contributions relatives à l'Antiquité

ὀβολός 10

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Πρακτικά συνεδρίου της ΣΤ' Επιστημονικής Συνάντησης
των Φίλων του Νομισματικού Μουσείου
Άργος, 26-29 Μαΐου 2011

COINS IN THE PELOPONNESE

Proceedings of the sixth scientific meeting
of the Friends of the Numismatic Museum
Argos, May 26-29, 2011

LA MONNAIE DANS LE PÉLOPONNÈSE

Actes de la sixième rencontre scientifique
des Amis du Musée numismatique
Argos, 26-29 mai 2011

Τόμος Β' / Volume 2 / Tome II

BYZANTINOI KAI NEOTEROI XRONOI

BYZANTINE AND MODERN TIMES

PÉRIODES BYZANTINE ET MODERNE

Επιστημονική Επιμέλεια
Εύα ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Charles DOYEN

όβολός 10

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Νομισματοκοπεία, Εικονογραφία, Κυκλοφορία, Ιστορία

Από την Αρχαιότητα έως και τη Νεότερη Εποχή

Πρακτικά συνεδρίου της ΣΤ' Επιστημονικής Συνάντησης
αφιερωμένης στη μνήμη του Tony Hackens
Άργος, 26-29 Μαΐου 2011

COINS IN THE PELOPONNESE

Mints, Iconography, Circulation, History
From Antiquity to Modern Times

Proceedings of the sixth scientific meeting
in the memory of Tony Hackens
Argos, May 26-29, 2011

LA MONNAIE DANS LE PÉLOPONNÈSE

Production, iconographie, circulation, histoire
De l'Antiquité à l'époque moderne

Actes de la sixième rencontre scientifique
dédiée à la mémoire de Tony Hackens
Argos, 26-29 mai 2011

Τόμος β' / Volume 2 / Tome II

BYZANTINOI KAI NEOTEROI XRONOI

BYZANTINE AND MODERN TIMES

PÉRIODES BYZANTINE ET MODERNE

Επιστημονική Επιμέλεια
Εύα Αποστόλου
Charles Doyen

ΑΘΗΝΑ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / TABLE OF CONTENTS / TABLE DES MATIÈRES

15	Συντομογραφίες / Abbreviations / Abréviations
17	Βασιλική ΠΕΝΝΑ, Κοινωνία και οικονομία στην Πελοπόννησο κατά τους βυζαντινούς χρόνους (5 ^{ος} -12 ^{ος} αιώνας)
65	Julian BAKER, Μίνα ΓΑΛΑΝΗ-ΚΡΙΚΟΥ, Δυτικός Μεσαίων στην Πελοπόννησο
91	Παναγιώτης ΚΟΚΚΑΣ, Νομισματική κυκλοφορία στην Πελοπόννησο κατά τους νεώτερους χρόνους
109	Βαγγέλης ΜΑΛΑΔΑΚΗΣ, Το Άργος κατά τους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους. Η μαρτυρία των νομισμάτων από τις ανασκαφές του Εθνικού Γυμναστηρίου
133	Άννα Ι. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, Όψεις του οικονομικού βίου των κατοίκων της Ηλείας (τέλη του 6 ^{ου} αι. – αρχές του 9 ^{ου} αι.). Προσεγγίσεις υπό το φως της αρχαιολογικής έρευνας
157	Ιωάννα ΚΟΛΤΙΔΑ-ΜΑΚΡΗ, Η σφραγιστική μαρτυρία στην Πελοπόννησο κατά τους «σκοτεινούς» χρόνους: Μία πρώτη προσέγγιση
169	Παναγιώτης ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Το μεσοβυζαντινό Άργος: Ιστορικά δεδομένα και νομισματική κυκλοφορία
181	Μαρία ΓΕΡΟΥΛΑΤΟΥ, Νόμισμα και φορολογία στην Πελοπόννησο κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο
193	Κωνσταντίνος ΛΑΓΟΣ, Φώτιος ΚΑΡΥΑΝΟΣ, Μουχλί: Οικονομικά δεδομένα και νομισματική κυκλοφορία κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο
203	Μίνα ΓΑΛΑΝΗ-ΚΡΙΚΟΥ, Ακροναυπλία: Η νομισματική μαρτυρία βυζαντινής και «δυτικής» παρουσίας
225	Αγγελική ΚΟΞΥΒΑ, Μεσαιωνικό Άργος: Η μαρτυρία δύο νομισματικών «θησαυρών»
239	Julian BAKER, Georgios TSEKES, Medieval coins from the area of Limnes in the Argolid
249	Κωνσταντίνα Α. ΠΑΠΑΚΟΣΜΑ, <i>Amoris et dilectionis causa, pro prode ή/και loco pignoris</i> . Ο ιδιωτικός δανεισμός στην λατινοκρατούμενη Πελοπόννησο (13 ^{ος} -15 ^{ος} αι.)
263	Δημήτρης ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ, Μολυβδόβουλο των Ιωαννιτών Ιπποτών από το κάστρο Χλουμούτζι (Clermont)
273	Ανδρέας ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ, Το μετάλλιο φιλομάθειας του Ιωάννη Καποδίστρια
281	Δέσποινα ΕΥΤΕΝΙΔΟΥ, Συμπεράσματα για τις ανακοινώσεις που αφορούν στη Βυζαντινή περίοδο